

Достъп до образование

I. Въведение

1. Правото на образование е основно човешко право, прогласено в редица актове на международното право, сред които [Всеобщата декларация за правата на човека](#) (ВДПЧ) (член 26), [Конвенцията за борба с дискриминацията в областта на образованието](#), [Международния пакт за икономически, социални и културни права](#) (МПИСКП) (членове 13 и 14), [Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените](#) (КПДЖ) (член 10) и [Конвенцията за правата на детето](#) (КПД). Образованието е предпоставка за упражняването на повечето останали граждански, политически, социални, икономически и културни права.
2. На правото на образование кореспондират **множество задължения** на редица институции и участници, насочени към защитата, зачитането и изпълнението на правото на образование.
3. Основните характеристики на правото на образование са свързани с **наличността, достъпността, приемливото качество и приспособимостта** на образованието.

II. Стандарти на ООН

1. Член 13 от [МПИСКП](#) съдържа изчерпателна уредба на правото на образование:
 - а) от тълкуването на този член във връзка с член 2, параграф 2 от МПИСКП (относно забраната за дискриминация) следва, че държавите – страни по Конвенцията са длъжни да гарантират правото на образование без каквато и да е дискриминация;
2. Член 28 от КПД признава образованието за законно право на всяко дете въз основа на равни възможности. Предвиденото в този член до голяма степен съответства на предвиденото член 13 от МПИСКП по отношение на задълженията, свързани с различните нива на образование (основно, средно, висше).
3. КПДЖ тълкува и прилага правото на образование по начин, който отчита специфичните нужди и обстоятелства на жените и момичетата.
4. Член 24 от [Конвенцията за правата на хората с увреждания](#) признава правото на хората с увреждания на образование без дискриминация и при равни възможности, като държавите – страни по конвенцията са длъжни да осигурят включваща образователна система на всички равнища и възможности за обучение през цялата продължителност на живота.
5. Член 5 от [Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация](#) гарантира правото на образование и обучение на всеки, без разлика по отношение на раса, цвят, национален или етнически произход, докато член 7 насърчава държавите да предприемат мерки за борба с предразсъдъците, които водят до расова дискриминация, в областта на преподаването и образованието и да насърчават разбирателството, толерантността и приятелството между народите и расовите или етническите групи.

6. [Конвенцията на ЮНЕСКО за борба с дискриминацията в областта на образованието](#) е първият инструмент на международното право, който е посветен изцяло на правото на образование: а) в член 3 са изброени мерките, които държавите – страни по тази конвенция трябва да предприемат с цел премахването и предотвратяването на дискриминацията; б) членове 4 и 5 определят конкретни задължения на държавите – страни по тази конвенция по отношение на пълното осъществяване на правото на образование без дискриминация.

III. Стандарти на Съвета на Европа

1. Член 2 от Протокол № 1 към [ЕКПЧ](#) предвижда, че никой не може да бъде лишен от правото на образование, както и че при изпълнението на функциите, поети от тях в областта на образованието и преподаването, държавите – страни по ЕКПЧ са длъжни да зачитат правото на родителите да осигуряват на своите деца образование и преподаване в съответствие със своите религиозни и философски убеждения:
а) в практиката си ЕСПЧ е имал повод да изясни редица въпроси относно съдържанието и принципите на правото на образование, ограниченията на достъпа до образование, дискриминацията в достъпа до образование и зачитането на правата на родителите
2. Сред другите важни документи на Съвета на Европа по темата е и [Хартата на Съвета на Европа за образование по демократично гражданство и образование по правата на човека](#), приета в рамките на Препоръка CM/Rec(2010)7,

IV. Стандарти на ЕС

1. Член 9 [ДФЕС](#) предвижда, че при определянето и осъществяването на своите политики и дейности Съюзът взема предвид изискванията, свързани, наред с останалото, с постигането на високо равнище на образование и обучение.
2. Член 14 от [Хартата на основните права на ЕС](#) предвижда, че всеки има право на образование, както и на достъп до професионално и продължаващо обучение, като това право включва възможността да се получи безплатно задължително образование.

Източници:

<https://www.coe.int/en/web/compass/education>

<https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-education/international-standards>

<https://www.unesco.org/en/education/right-education/state-obligations-responsibilities>

<https://www.unesco.org/en/education/right-education>

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Disability/RightAccessJusticeArticle13/CSO/DLA1.pdf>

<https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/14-right-education>

https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/education-training-and-youth_bg

https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/education_training_youth.html?root_default=SUM_1_CODED%3D15&locale=bg

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/139/%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5>